

Mrdenova osveta

Poznata braća Petrovići-Njegoši: Božo, Filip, Šako, Đuro, Blažo, Marko i Pero oženiše se djevojkama iz gospodskih i plemićkih crnogorskih porodica: Martinovića, Vukotića, Đuraškovića, Matanovića, Plamenaca i dr. Jedini od njih, vojvoda Šako se oženio od neserdarske i nearistokratske kuće Jankovića iz Ceklina, Ikom, kćerkom Sava, a unukom Mrdena Savičeva Jankovića, poznatog ceklinskog junaka i dođoškog kapetana. Savo Mrden je poginuo junackom smrću na Jezeru kod Lesendra 1842. godine kada je poginuo i poznati turski harambaša Selman-aga-Murić, zvanj Selim-Golem. Jednom prilikom u cetinjskoj Lokandi (danas »Grand hotel«) skupili su se kao i obično mnogi i najistaknutiji crnogorski glavari i raspravljali o ženidbi braće Petrovića. Svi se na kraju slažu da se Šako najslabije oženio jer kuća Jankovića nije ni serdarska ni gospodska iako joj priznaju da je junačka. Uskoro je za ovu raspravu i mišljenje saznao stari lkin djed Mrden Savičev i bio je uvrijeđen takvim razgovorom te je smišljao kako »da skine« uvredu sa sebe i svoje kuće. Na kraju smisli da pozove zeta Šaka i više katunskih glavara u svoju kuću u Dodošima, gdje će ih tobože napasti Turci iz Žabljaka, pa će vidjeti kako će se »ponijeti« pozvani glavari. Pretpostavljao je da se neće snći u mjestu koje je skoro sa svake strane opkoljeno vodom te da se neće pokazati kao junaci, pa će im dokazati da su slabiji, a izdići će spremnost svoga kraja na borbu i žrtvu na ovoj ljutoj krajini.

Tako Mrden napiše pismo zetu Šaku kojega poziva da sa što više rodaka i katunskih istaknutih glavara posjeti Dodoše. Mrden u pismu odredi i dan njihova dolaska, neke subote (kada je na Rijeci pazarni dan) a pismo završava riječima: »Pri kraju sam života, pa bih te rado još jedanput volio vidjeti u svojoj kući, i to sa mnogo tvoje braće i drugih kršnih Katunjana, da se porazgovaramo«.

Šako je skupio braću i katunske glavare koji se u određeno vrijeme upute u posjetu Mrdenu u Dodošima. Mrden je spremio bogatu gozbu za svoje prijatelje i druge istaknute Crnogorce koji mu dolaze u goste. U svome domu stari Mrden je najveselije dočekao visoke i cijenjene goste i organizirao tako primjeran red da su se svi divili. Pozvao je i mnoge viđenije seljane i još neke Ceklinjane da što svečanije dočekaju Katunjane. Poslije bogate večere sjeli su uz vatru i razgovarali o junacima i borbama širom Crne Gore. U tom razgovoru stari Mrden reče: »Priznajemo mi Ceklinjani junaštvo Čevljana i drugih crnogorskih plemena koja su u krvi s dušmanskim Turcima, ali treba da zna svako da niko nije na ovakvo ljutoj krajini kao mi Ceklinjani, osobito mi Dodošani koji smo na puškomet od žabljačkih Turaka pa nam nikad mira ne daju. Osobito u ovo doba godine stalno nas napadaju noću te često ustajemo i koljemo se s njima. Tako, ovdje, na vrhu Dodoške glavice ili Dapčeve glavice uvijek vise svježje turske glave koje ćete ujutro vidjeti. I neka znaju Crnogorci da nikad niko nije bio u težem položaju niti je s dušmanom više krvi prolio od nas koji s ove najteže strane branimo Crnu Goru«. Svi su prisutni isticali junaštvo Mrdenova kraja. Tako su vrijeme proveli u »junačkom« razgovoru pjevajući uz gusle pa je neopaženo prošlo i pola noći, a tada se najednput promijenila situacija.

Poslije pola noći začu se puščana paljba i junački poklik: »Na mođe tko je momak, udariše Turci!« Na ovakav uobičajeni poklik Dodošani su navikli, dok među gostima nastade uznemirenje i komešanje. Stari Mrden uzima džezferdar i kaže Katunjanima: »Evo, vidite, sokolovi, ne bi mi suđeno da vas dočekom prijateljski i kako dolikuje, ne daju prokleti Turci, pa i ja star idem da se koljem s dušmanom«. I krenu ka »mjestu« borbe. Među Katunjanima je nastala žustra rasprava, mnogi su se našli u čudu jer se ne snalaze na nepoznatom terenu, okruženom vodom. Poslije oštre debate i negodovanja njih skoro polovina krenu uz brdo Bobiju, odbijajući borbu s Turcima. Zet Šako sa svoja dva rodaka i nekolicinom katunskih glavara pošao je k mjestu borbe. Kako »sukob« nije dugo potrajao i pošto navodno »odbiše« Turke, svi se »bez gubitaka« vrate u selo i opet se skupe kod Mrdena. Stiže i Mrden i pita za prijatelje, zove zeta i interesina se za svakog gosta i raspituje da li je neko od njih stradao. Niko od prisutnih ne zna da je ovo vješt Mrdenov manevar.

Braća Petrovići i drugi Katunjani su strašno ljuti i uznemireni što im nema ostalih, skoro polovine zemljaka koji su na svoju ruku pošli uz Bobiju natrag k svome kraju. Oni su preko Bobije i ceklinske Zupe još u toku noći pošli ka Štitarima i Kosijerima i stigli sutradan u svoja mjesta. Mrden je bio raspoložen što je doskočio katunskim glavarima, ali umiruje zeta i druge goste i šalje mještane da ih traže iznad sela da se nijesu zagubili. Uglavnom se te noći nije spavalo u Mrdenovoj kući. Ujutro je već jasno da su gosti odbjegli i pošli svojim kućama. Mrden je ublažavao slučaj, dok su braća Petrovići bili neraspodženi te su rano, ne čekajući ručak, pošli u Cetinje. Zahvaljuju se Mrdenu na dočeku, ali su teško pogođeni postupkom odbjeglih plemenjaka. Skorih dana ovo je saznao i vojvoda Mirko koji je neobično planuo zbog takva kukavičluka uglednih glavara i odmah je naredio njihovo hapšenje i dovođenje na Cetinje. Kako je vojvoda Mirko još uvijek i vladao Crnom Gorom (knjaz Nikola je bio vrlo mlad) to odluču da ove glavare najstrožije kazni, tj. da ih strijelja. Za tu njegovu odluku je blagovremeno saznao i Mrden koji je budno pratio što se zbiva te iako stvar dođe na Cetinje. Dođe u Biljardu kod velikog vojvode Mirka i kaže mu: »Gospodine Mirko (jedino su njega Crnogorci zvali gospodinom, a poslije njegove smrti samo vojvodu Boža) hoću da mi oslobodiš katunske glavare iako se nijesu »pokazali«, jer sam ih ja zvao na čast i doček pa ne mogu dozvoliti da s mene stradaju«. Kada se Mrden uvjeri u njegovu odlučnost pride Mirku: »Da ti pravo kažem, gospodine Mirko, ja sam svemu kriv. Turci nijesu napadali te noći selo Dodoše, nego sam ja izveo taj manevar da vidim kako će se ponijeti tvoji katunski glavari koji su u Lokandi pričali kako se tvoj sinovac Šako najslabije oženio. Hoću da ih oslobodiš ili me skupa s njima mušketaj (strijeljaj)«.

Vojvoda jedva promijeni ramiu odluku: »Učinit ću ti po volji i za takav tvoj postupak ti ne zamjeram pošto si »doskočio« onima što najviše pričaju o junaštvu«. Ovo je bilo ujesen 1865. godine a nakon dvije godine umro je od »koljere« kapetan Mrden i veliki vojvoda gospodin Mirko.

Dvoje pjesme Vladimira David

Zapis

(na groblju palih heroja)

Još dugo će ovdje dolaziti zvijezde
i jače sjati
za divne oči
besmrtnih ljudi.

Pjesma ptica u krošnjama
i disanje lišća
pričat će
nedorečen san.

A kamen velik
i čutljiv
ostat će za jednu veliku
vječnost.

Zbog njih
o, zbog njih.

Jesen na moru

Puste lađe samuju u luci . . .

Zuto sunce
skrivaju oblaci.

More je tamno.

Ribari kerpe mreže

Slane i izgrizene zubima riba.

Večer se spušta
sa golih stabala.

Jesen je.